

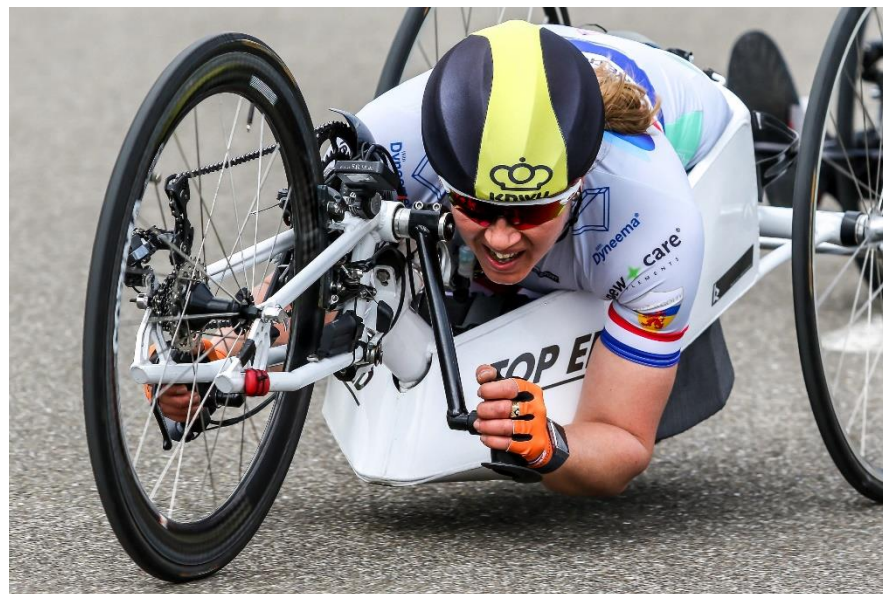
Verenigingsmonitor Lelystad 2022

Angelina Gómez Berns
Janine van Kalmthout

mulier instituut

Inhoudsopgave

1.	<u>Inleiding</u>	3
2.	<u>Organisatiekracht</u>	4
	1. <u>Accommodatie</u>	6
	2. <u>Beleid</u>	7
	3. <u>Financiën</u>	11
	4. <u>Leden</u>	12
	5. <u>Kader</u>	14
3.	<u>Maatschappelijke oriëntatie</u>	15
	1. <u>Samenwerking</u>	17
	2. <u>Aanbod</u>	19
	3. <u>Maatschappelijke betrokkenheid</u>	20
4.	<u>Vitaliteit</u>	21
5.	<u>Conclusies</u>	22
6.	<u>Aanbevelingen</u>	23
	<u>Bijlagen</u>	
	1. <u>Responsoverzicht</u>	24
	2. <u>Methodiek</u>	25

1. Inleiding

De doelstelling van dit verenigingsonderzoek is het in kaart brengen van de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lelystad, om op lange termijn een duurzaam beleid voor sportverenigingen te kunnen voeren. Met de verenigingsmonitor wordt inzichtelijk gemaakt hoe sportverenigingen een bijdrage kunnen leveren aan de uitvoering van het lokale sportbeleid in Lelystad. De monitor geeft de gemeente inzicht in het functioneren van de sportverenigingen, de maatschappelijke rol die zij (willen) vervullen en eventuele bedreigingen voor hun toekomstbestendigheid.

De resultaten van dit onderzoek worden vergeleken met landelijke cijfers, zodat de situatie van de verenigingen in de gemeente Lelystad kan worden afgezet tegen landelijke ontwikkelingen. De resultaten van dit onderzoek kunnen de gemeente helpen bij het maken van keuzes in het ondersteuningsbeleid dat zij voor de sportverenigingen voert.

Onderzoeksopzet

Voor de lokale monitor in de gemeente Lelystad is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de vitaliteitsindex van de landelijke verenigingsmonitor van het Mulier Instituut. In de lokale monitor is aandacht voor de kernthema's: het ledenbestand, de ervaren knelpunten, de samenwerkingspartners, het beleid, de financiën, het (vrijwilligers)kader en de accommodatie. Deze punten bepalen mede de vitaliteit van de sportverenigingen. Uitgangspunt is het basismodel vitale sportclubs (Lucassen & Van Kalmthout (Reds.), 2015). Deze vitaliteit bestaat uit de organisatiekracht en de maatschappelijke oriëntatie van de verenigingen.

De vragenlijst is afgenomen in de vorm van een webenquête. De gemeente

heeft in samenwerking met het Mulier Instituut in totaal 106 sportverenigingen in de gemeente Lelystad voor dit onderzoek uitgenodigd. De dataverzameling vond plaats van 13 oktober t/m 29 november 2022.

Van 39 sportverenigingen zijn de resultaten geanalyseerd, een nettorespons van 37 procent. Ten opzichte van de grootte en het type sport van de 106 verenigingen in Lelystad die de vragenlijst toegestuurd hebben gekregen, zijn in dit onderzoek de kleine verenigingen (≤ 100 leden) ondervertegenwoordigd (zie bijlage 1). De grotere verenigingen (> 100 leden) zijn oververtegenwoordigd in de responsgroep ten opzichte van de verenigingen in Lelystad. Bij de interpretatie van de resultaten moet hiermee rekening worden gehouden. Wat betreft type sport (binnen- of buitensport) vormt de responsgroep een redelijk goede afspiegeling van de sportverenigingen in Lelystad.

De cijfers in de figuren en tabellen zijn op hele getallen afgerond. Het kan in enkele gevallen voorkomen dat de uitkomsten daardoor niet exact optellen tot 100 procent.

Leeswijzer

In deze rapportage wordt de vitaliteit van de sportverenigingen in de gemeente Lelystad beschreven. Dit wordt gedaan door eerst de organisatiekracht en vervolgens de maatschappelijke oriëntatie van de verenigingen te beschrijven. Daarna wordt aan de hand van de organisatiekracht en de maatschappelijke oriëntatie een totaalbeeld van de vitaliteit van de verenigingen in de gemeente Lelystad geschetst. De rapportage eindigt met enkele conclusies en aanbevelingen die voortvloeien uit het onderzoek.

2. Organisatiekracht

De organisatiekracht van de sportvereniging is gedefinieerd als de mate waarin de vereniging in staat is om haar sportaanbod voor de (potentiële) leden te organiseren. Deze index bestaat uit vijf criteria: leden, kader, accommodatie, financiën en beleid. De score per criterium wordt ingedeeld in onvoldoende, matig, voldoende of goed. De scores op alle criteria bepalen samen de uiteindelijke organisatiekracht van de vereniging. Zie bijlage 2 voor meer uitleg over de methode.

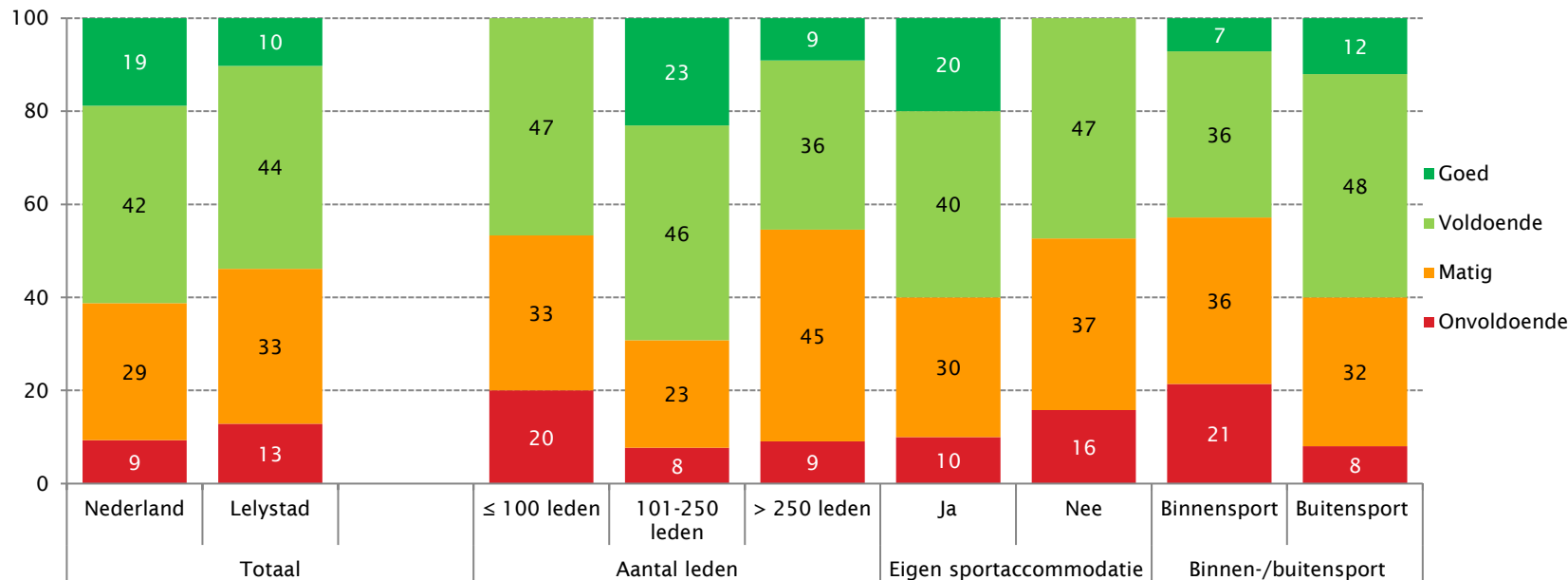
Organisatiekracht binnensportverenigingen zorgelijk

Ruim de helft van de verenigingen uit de responsgroep in Lelystad scoort 'voldoende' tot 'goed' op de index organisatiekracht (54%, figuur 2.1). Deze

verenigingen zijn in staat om het sportaanbod voor de (potentiële) leden te organiseren. In vergelijking met het landelijke beeld beschikt een kleiner deel van de verenigingen in de gemeente Lelystad over voldoende organisatiekracht: in heel Nederland scoort 61 procent van de verenigingen voldoende tot goed.

46 procent van de verenigingen in Lelystad heeft moeite met het organiseren van hun sportaanbod. Met name binnensportverenigingen (57%), grote verenigingen (56%), kleine verenigingen (53%) en verenigingen zonder eigen accommodatie (53%) hebben moeite om het sportaanbod te organiseren.

Figuur 2.1 Organisatiekracht sportverenigingen gemeente Lelystad (% verenigingen, n=39)

Kader, beleid, accommodatie en financiën aandachtspunten

Op het gebied van organisatiekracht wordt in de gemeente Lelystad de hoogste score op het criterium leden behaald (figuur 2.2). De meerderheid van de verenigingen (75%) scoort voldoende tot goed op dit criterium.

Landelijk is dit bij 71 procent van de verenigingen het geval.

Op het criterium kader wordt het laagst gescoord (56% scoort onvoldoende tot matig). Op de criteria financiën, accommodatie en beleid scoren drie op de tien verenigingen in Lelystad onvoldoende (respectievelijk 28%, 31% en 33%). Landelijk scoort een kleiner aandeel verenigingen daarop onvoldoende (respectievelijk 26%, 17% en 18%).

Kleine versus grote verenigingen

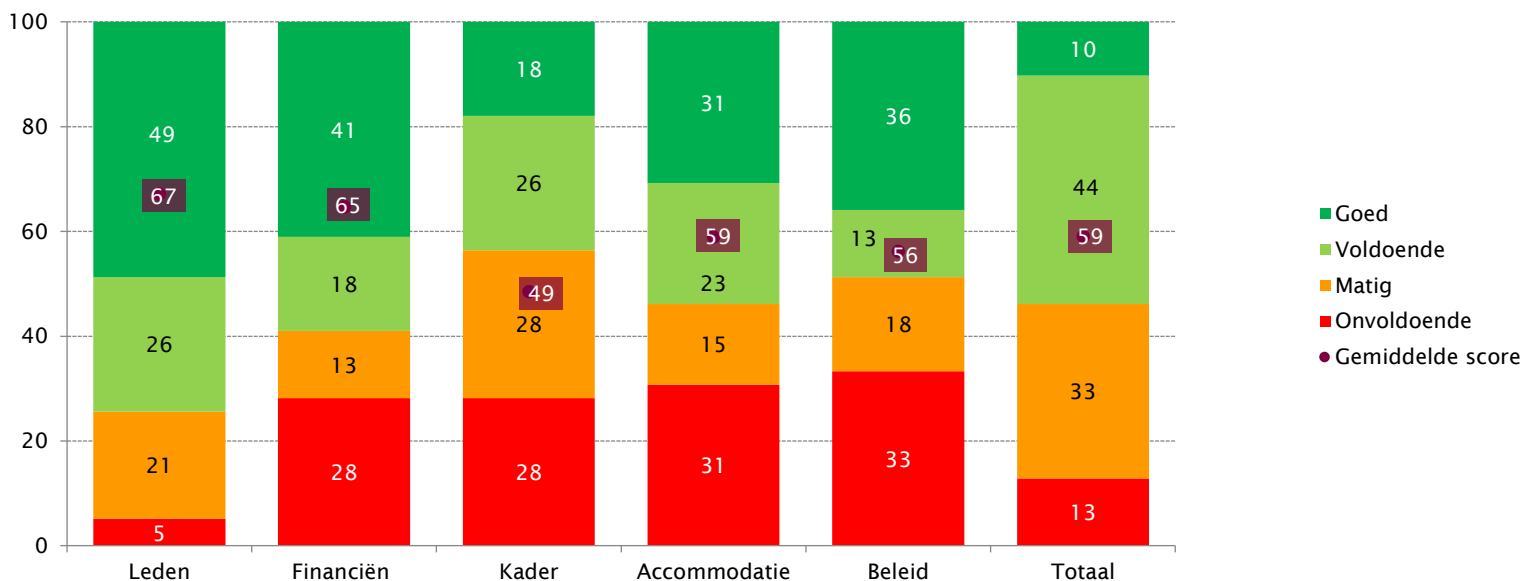
In Lelystad scoren kleine verenigingen vaker onvoldoende op de criteria financiën en beleid (beide 47%) dan middelgrote (respectievelijk 15% en

23%) en grote verenigingen (respectievelijk 18 en 27%). Middelgrote (38%) en grote verenigingen (36%) scoren vaker onvoldoende op het criterium kader dan kleine verenigingen (13%).

Wel versus geen accommodatie & binnen- versus buitensport

Verenigingen zonder eigen accommodatie scoren vaker onvoldoende op de criteria financiën (42%), accommodatie (42%) en beleid (53%) dan verenigingen met een eigen accommodatie (respectievelijk 15%, 20% en 15%). Op het criterium kader scoren verenigingen met een eigen accommodatie (40%) vaker onvoldoende dan verenigingen zonder eigen accommodatie (16%). Verder scoren binnensportverenigingen vaker onvoldoende op de criteria accommodatie (57%) en beleid (50%) dan buitensportverenigingen (respectievelijk 16% en 24%).

Figuur 2.2 Verdeling scores op criteria van organisatiekracht (% verenigingen, n=39)

2.1 Accommodatie

Bijna de helft van de sportverenigingen in de responsgroep (46%) beschikt over een eigen sportaccommodatie en kantine. 5 procent heeft alleen een eigen accommodatie en 3 procent heeft alleen een eigen kantine. 46 procent heeft geen eigen sportaccommodatie of -complex en geen eigen kantine (niet in figuur).

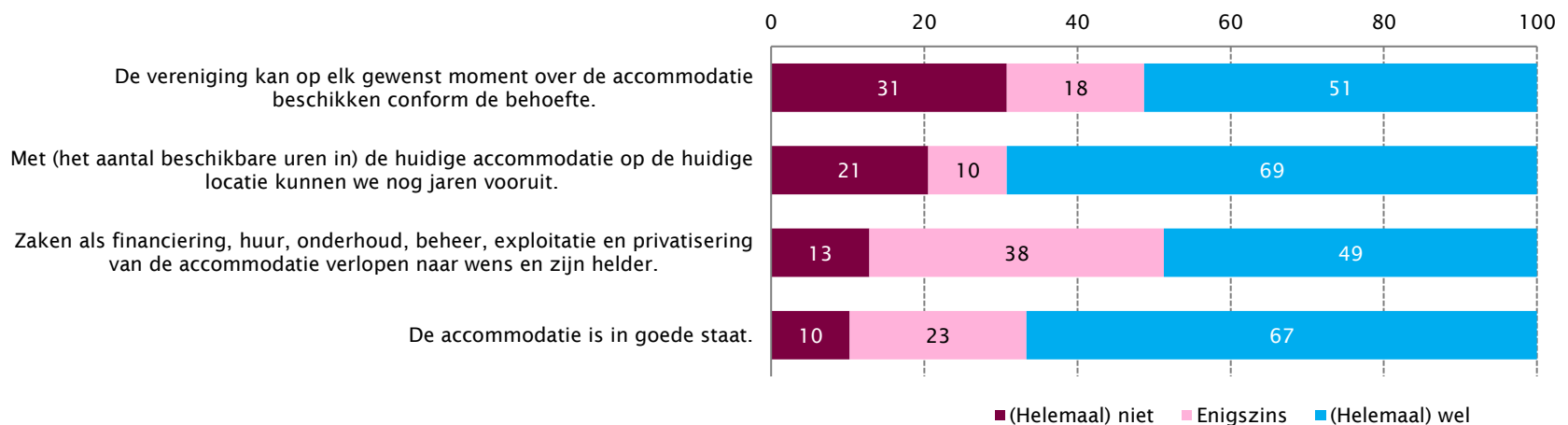
Enige zorgen over beschikbaarheid en exploitatie

De verenigingen in de gemeente Lelystad zijn over het algemeen tevreden over de accommodatie waar zij gebruik van maken. Wel geeft een vijfde van de verenigingen in Lelystad aan dat de beschikbaarheid van de huidige accommodatie met het oog op de toekomst onvoldoende is (21%). Nog eens een op de tien maakt zich hier enigszins zorgen over (10%, zie figuur 2.3). Deze zorgen zijn groter dan landelijk (beide 13%).

Drie op de tien verenigingen hebben op dit moment onvoldoende beschikking over een geschikte accommodatie (31%). Bij een vijfde is dit enigszins een probleem (18%). Zorgen over de beschikbaarheid van de accommodatie nu bestaan vooral bij binnensportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie. Zorgen over de beschikbaarheid van de accommodatie in de toekomst bestaan vooral onder binnensportverenigingen. Structureel overleg tussen verenigingen waarbij het delen van de accommodatie en het wisselen van de tijden worden besproken, zou hierbij kunnen helpen.

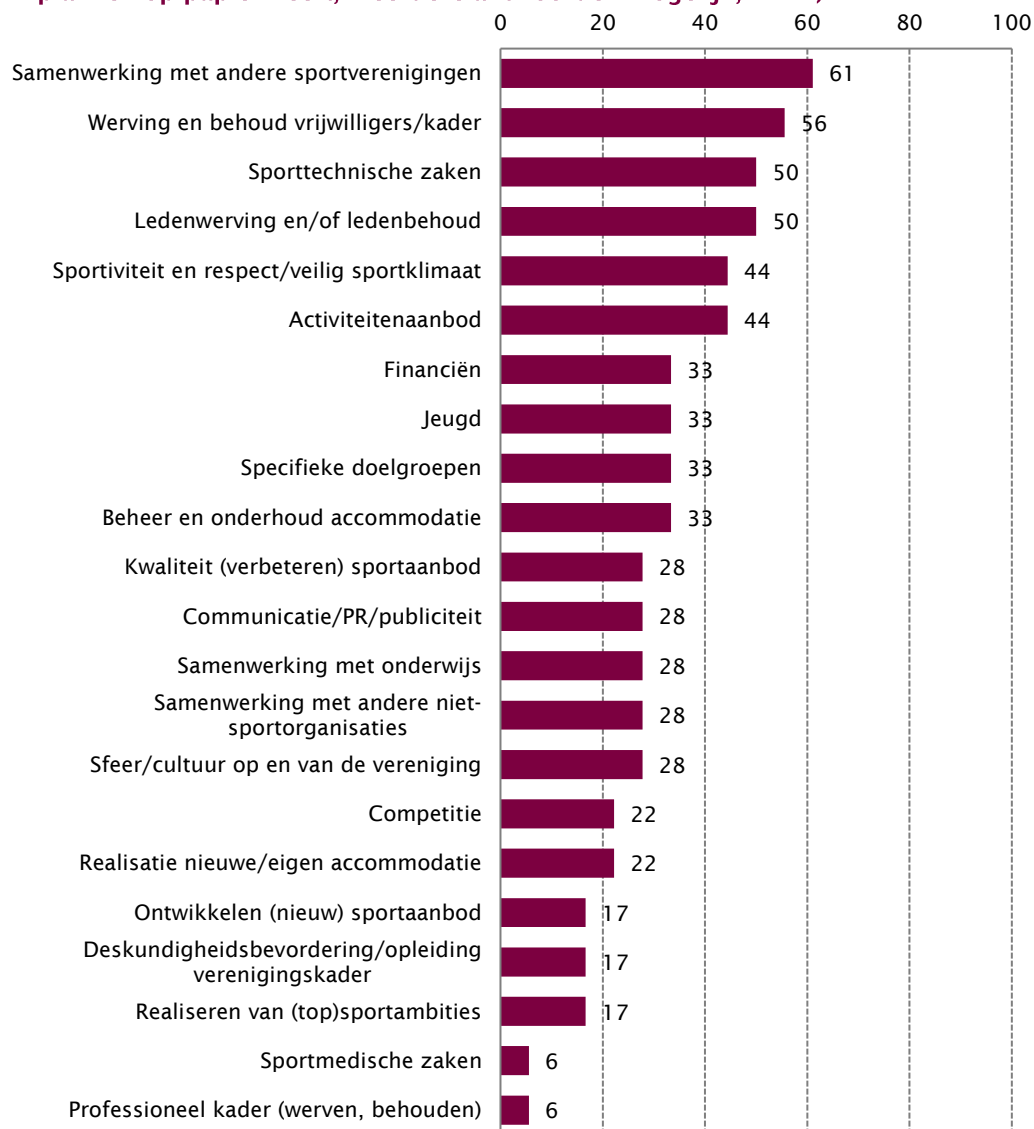
De helft van de verenigingen vindt dat zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie naar wens verlopen en helder zijn (49%). Een op de tien verenigingen geeft aan dat de accommodatie niet in goede staat is (10%); een kwart maakt zich hier enigszins zorgen over (23%). Dit is laatste is hoger dan landelijk (14%).

Figuur 2.3 Stellingen over onderhoud en staat accommodatie volgens verenigingen in Lelystad (% verenigingen, n=39)

2.2 Beleid

Figuur 2.4 Onderwerpen beleidsplannen afgelopen vier jaar (% verenigingen dat plannen op papier heeft, meerdere antwoorden mogelijk, n=18)

Helft van de verenigingen werkt planmatig

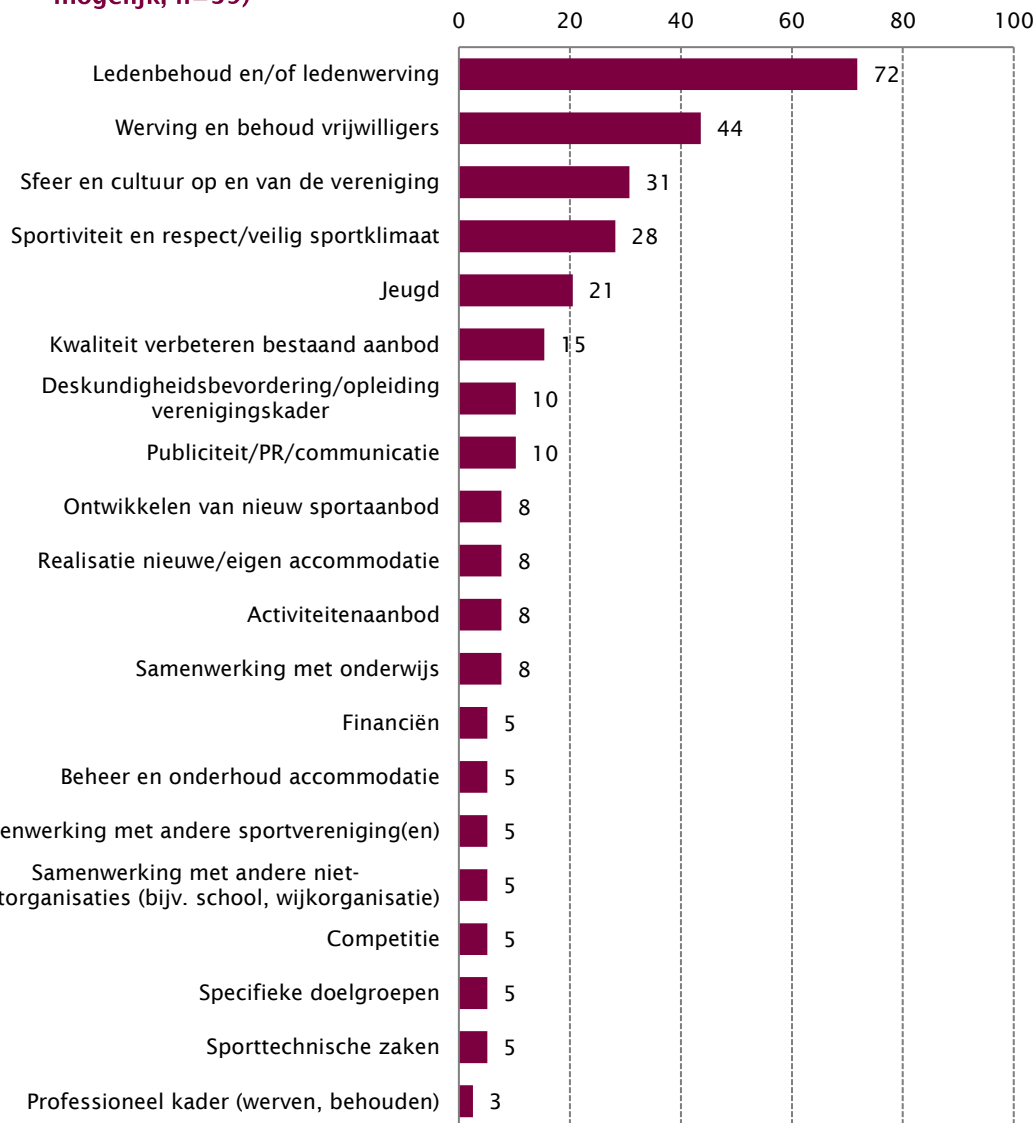
Bijna de helft van de verenigingen in de gemeente Lelystad (46%) heeft in de afgelopen vier jaar nieuwe voornemens of plannen op papier gezet voor het functioneren van de vereniging (niet in figuur). Dit is gelijk aan het landelijke percentage (46%).

Samenwerking met andere sportverenigingen belangrijkste onderwerp

Voor verenigingen die met beleidsplannen werken, zijn samenwerking met andere sportverenigingen (61%), werving en behoud van vrijwilligers/verenigingskader (56%), sporttechnische zaken (50%) en ledenwerving en/of ledenbehoud (50%) de belangrijkste thema's (figuur 2.4). Landelijk zijn werving en behoud van leden en vrijwilligers, financiën en sporttechnische zaken de belangrijkste thema's in beleidsplannen. Opvallend in Lelystad is de aandacht in beleidsplannen van de verenigingen voor samenwerking met andere sportverenigingen. Mogelijk komt dit ten dele voort uit het in juni 2020 getekende Sport- en Vitaliteitsakkoord in Lelystad, met daarin de ambitie 'samen bereiken we meer'.

Het werven en behouden van een professioneel kader, sportmedische zaken, het realiseren van (top)sportambities, deskundigheidsbevordering/opleiding voor het verenigingskader en het ontwikkelen van (nieuw) sportaanbod zijn de afgelopen vier jaar nauwelijks in het beleid van verenigingen opgenomen. Het opzetten van aanvullende diensten, zoals kinderopvang, is de afgelopen vier jaar helemaal niet in het beleid van verenigingen opgenomen.

Figuur 2.5 Speerpunten voor komend jaar (% verenigingen, meer antwoorden mogelijk, n=39)

Leden belangrijkste focuspunt komend jaar

Behoud en werving van leden is komend jaar het belangrijkste thema waar bestuursleden zich voor willen inzetten: bij 72 procent van de verenigingen in de gemeente Lelystad staat dit thema het komende jaar op de agenda (figuur 2.5).

Voor het behoud en de werving van leden is komend jaar meer aandacht bij kleine verenigingen (93%) dan bij middelgrote (69%) en grote verenigingen (45%). Verenigingen zonder jeugdleden (91%) hebben hier komend jaar meer aandacht voor dan verenigingen met jeugdleden (64%).

Werven en behouden vrijwilligers belangrijk

Het werven en behouden van vrijwilligers heeft bij twee vijfde van de verenigingen (44%) komend jaar de aandacht. Dit speelt voornamelijk bij middelgrote (62%) en grote verenigingen (55%), bij verenigingen met een eigen accommodatie (55%) en bij verenigingen met jeugdleden (54%).

Samenwerking met andere sportverenigingen is minder belangrijk (5%).

Knelpunten

De meeste verenigingen in de gemeente Lelystad (90%) geven aan één of meer knelpunten te ervaren. Verenigingen die buitensport aanbieden ervaren vaak meer knelpunten dan binnensportverenigingen (niet in figuur).

Meeste zorgen over leden- en kaderontwikkeling

De knelpunten die de meeste zorgen baren zijn de leden- (36%) en de kaderontwikkeling (33%, figuur 2.6). De helft van de verenigingen die de ledenontwikkeling als knelpunt noemen, maakt zich zorgen over de geringe aanwas van leden. Een derde noemt de vergrijzing van het ledenbestand, het dalende ledental en het behoud van leden en teams als knelpunten.

Wat betreft kaderontwikkeling baart de helft van de verenigingen die dit als knelpunt ervaren, het tekort aan/vinden van trainers de meeste zorgen. Een op de drie verenigingen noemt het tekort aan/vinden van overige vrijwilligers als knelpunt. Een op de vier verenigingen noemt het vinden van geschikte bestuursleden en vrijwilligers.

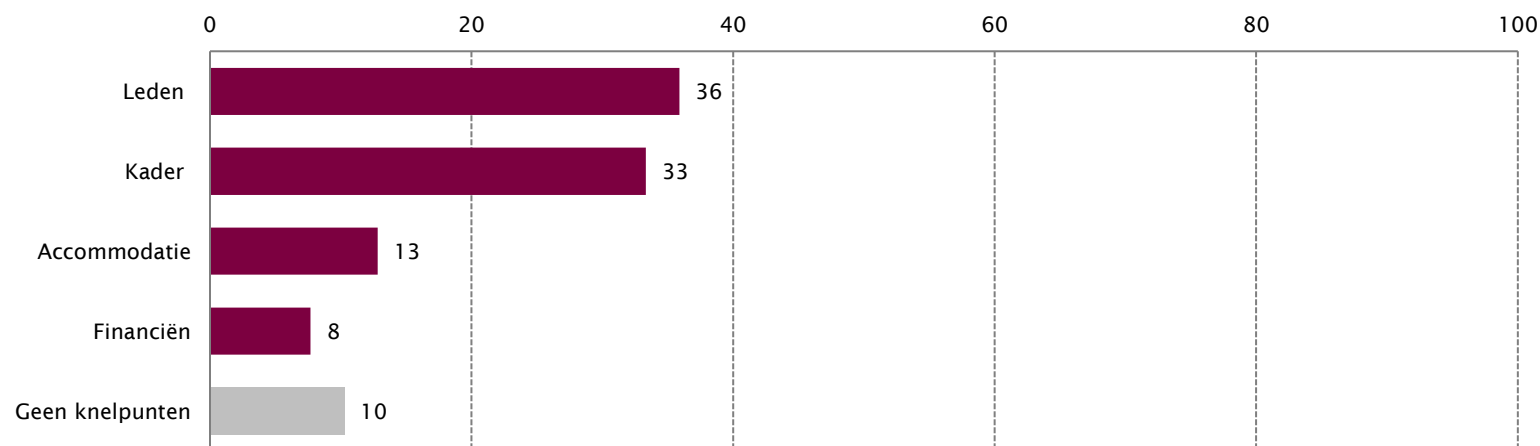
Kleine verenigingen benoemen de ledenontwikkeling het vaakst als belangrijkste knelpunt (53%). Bij grote (45%) en middelgrote verenigingen (31%) is kader het vaakst het belangrijkste knelpunt.

Verenigingen kregen de mogelijkheid om maximaal drie knelpunten aan te geven. Een compleet beeld van de knelpunten van verenigingen ontstaat wanneer alle knelpunten die verenigingen hebben genoemd bij elkaar worden opgeteld. Dan blijkt dat bijna alle verenigingen met knelpunten (97%) leden als knelpunt noemen (niet in figuur). Dit wordt gevolgd door kader (94%), accommodatie (34%) en financiën (26%).

Aandacht voor knelpunten

De knelpunten die de verenigingen in de gemeente Lelystad ervaren, komen overeen met de speerpunten en beleidsplannen die worden opgesteld op het gebied van ledenbehoud en/of -werving en de werving van vrijwilligers/verenigingskader. Opvallend is dat de verenigingen in Lelystad goed scoren op het organisatiecriterium leden (zie figuur 2.2.), ondanks dat dit voor veel verenigingen een belangrijk knelpunt is.

Figuur 2.6 Belangrijkste knelpunt voor verenigingen (% verenigingen, n=39)

Verenigingen positief over interne samenwerking

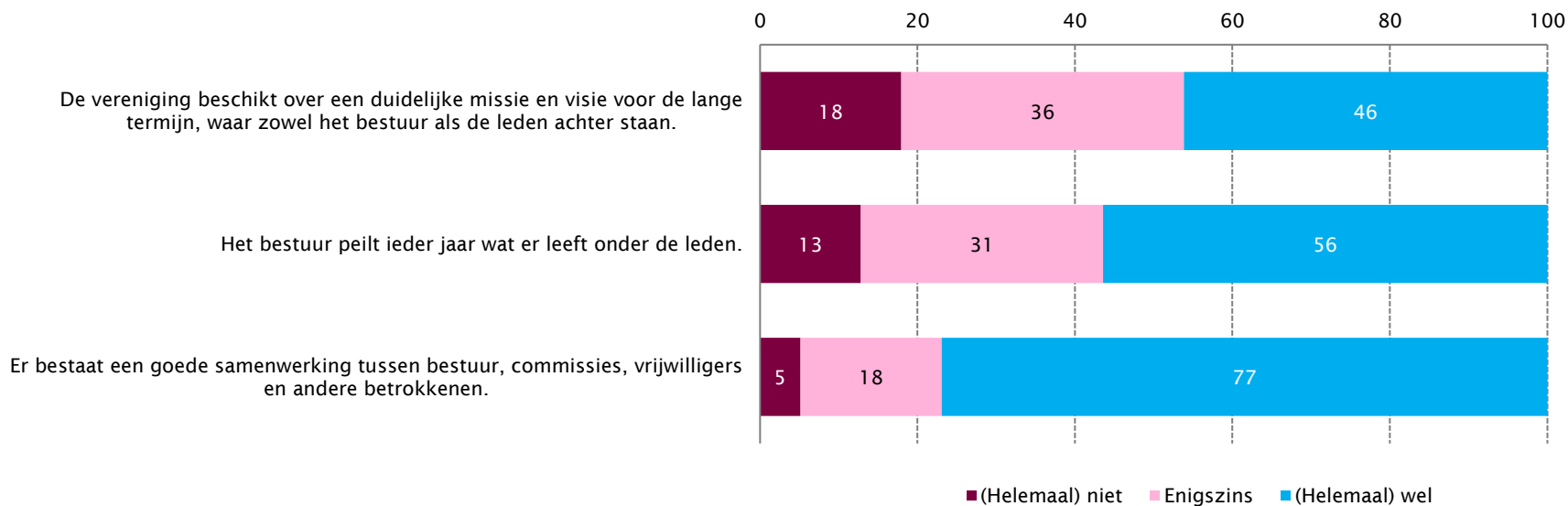
De samenwerking binnen de verenigingen in de gemeente Lelystad wordt gewaardeerd. Drie op de vier verenigingsbestuurders vinden dat er sprake is van een goede samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen (77%, figuur 2.7).

Bij een meerderheid van de sportverenigingen in Lelystad blijken de bestuurders in nauw contact te staan met de leden van hun vereniging. Ruim de helft van de verenigingen geeft aan ieder jaar hun leden te bevragen over wat er bij hen leeft (56%). Dat is gelijk aan het landelijke percentage (56%).

Bijna helft van de verenigingen heeft missie en visie

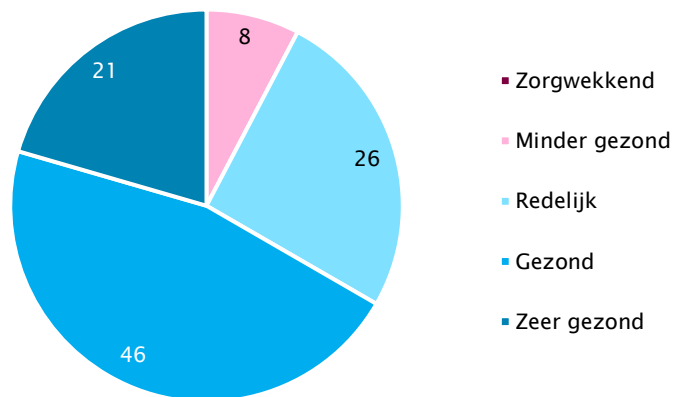
Bijna de helft van de verenigingen (46%) in de responsgroep geeft aan over een duidelijke missie en visie voor de lange termijn te beschikken waar zowel het bestuur als de leden achter staan (figuur 2.7). Dit is iets lager dan het landelijke percentage (55%). Met name de middelgrote (54%) en grote verenigingen (55%) en verenigingen met een eigen accommodatie (60%) in Lelystad beschikken over een duidelijke missie en visie.

Figuur 2.7 Stellingen over visie en interne samenwerking (% verenigingen, n=39)

2.3 Financiën

Figuur 2.8 Eigen inschatting financiële positie van verenigingen
(% verenigingen, n=39)

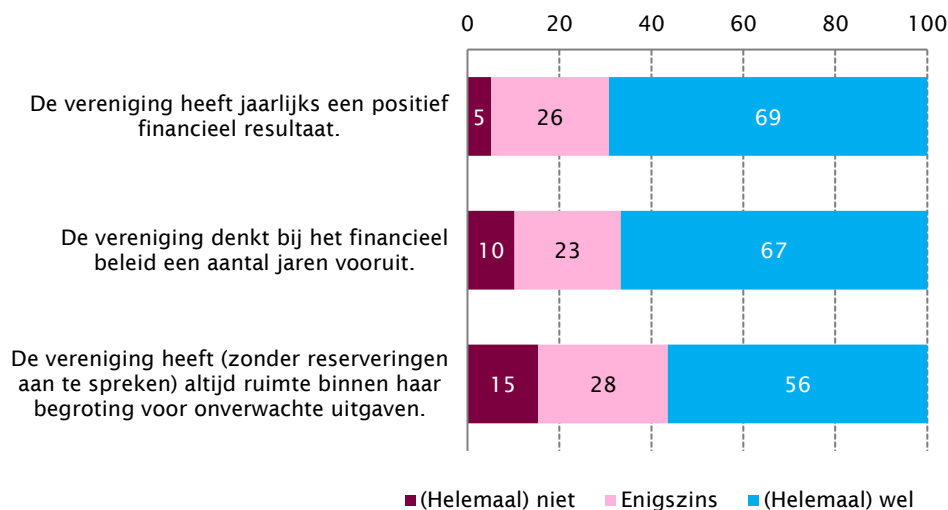

Twee derde van de verenigingen financieel gezond

Ruim een kwart van de verenigingen in Lelystad scoort onvoldoende op het criterium financiën (28%, figuur 2.2). Twee derde van de verenigingen beschrijft de financiële positie van de vereniging als (zeer) gezond (67%, figuur 2.8). Een kwart vindt deze redelijk (26%) en 8 procent noemt de financiële positie minder gezond. Geen enkele vereniging ziet de financiële positie als zorgwekkend.

Twee derde van de verenigingen (67%) geeft aan bij het financieel beleid een aantal jaren vooruit te denken (figuur 2.9). 5 procent van de verenigingen heeft jaarlijks geen positief financieel resultaat. Dit is minder dan landelijk (11%).

Figuur 2.9 Stellingen over financiën (% verenigingen, n=39)

Bij bijna de helft weinig ruimte voor onverwachte uitgaven

15 procent van de verenigingen heeft (zonder reserveringen aan te spreken) geen ruimte binnen hun begroting voor onverwachte uitgaven; bij ruim een kwart (28%) is er slechts enigszins ruimte. Dit is vergelijkbaar met de landelijke cijfers.

2.4 Leden

Bij bijna twee op de drie verenigingen uit de responsgroep nemen leden deel aan een officiële competitie (64%, niet in figuur). Bij zeven op de tien verenigingen zijn jeugdleden actief (72%) en bij een op de vier zijn topsporters of topsporttalenten actief (26%).

Een derde van het ledenaantal bestaat uit jeugdleden

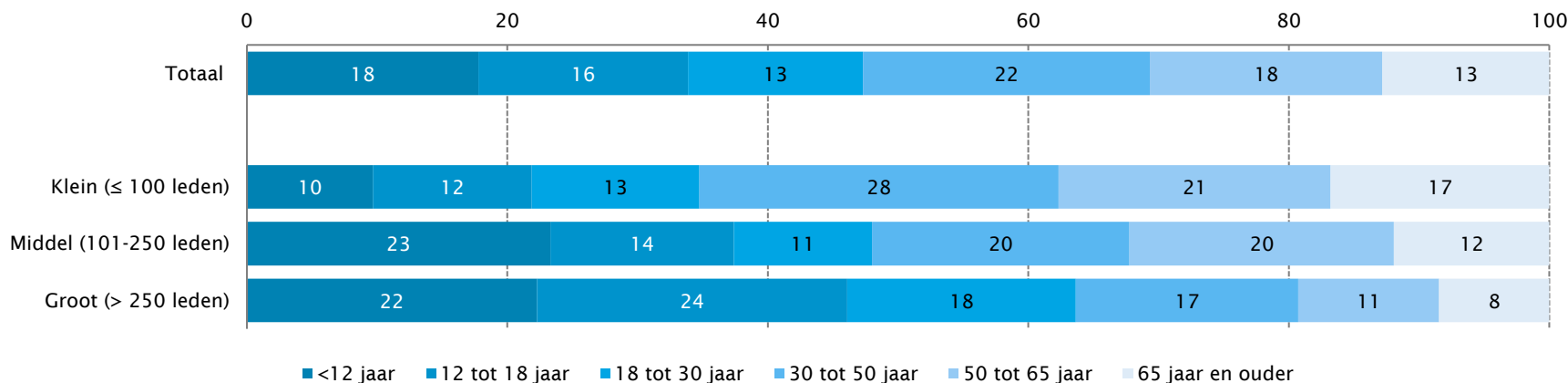
Kijkend naar de leeftijd van de leden bestaat een derde van het ledenbestand van verenigingen uit de responsgroep uit jeugdleden (34%, zie figuur 2.10). Kleine verenigingen hebben in verhouding een kleiner aandeel jeugdleden (22%) dan middelgrote (37%) en grote verenigingen (46%). Gemiddeld bestaat 13 procent van het ledenbestand van de verenigingen uit leden van 65 jaar en ouder.

Diversiteit binnen clubs

Drie kwart van de verenigingen geeft aan leden met een migratieachtergrond te hebben (74%, niet in figuur). Bij buitensportverenigingen (64%) zijn minder vaak mensen met een migratieachtergrond actief dan bij binnensportverenigingen (93%).

Zes op de tien clubs hebben leden met een beperking en/of een chronische aandoening (62%). Bij binnensportverenigingen (71%) en bij middelgrote (69%) en grote verenigingen (73%) zijn vaker mensen met een beperking en/of chronische aandoening actief dan bij buitensportverenigingen (56%) en kleine verenigingen (47%).

Figuur 2.10 Opbouw ledenbestand naar leeftijd en verenigingsgrootte (% verenigingen, n=39)

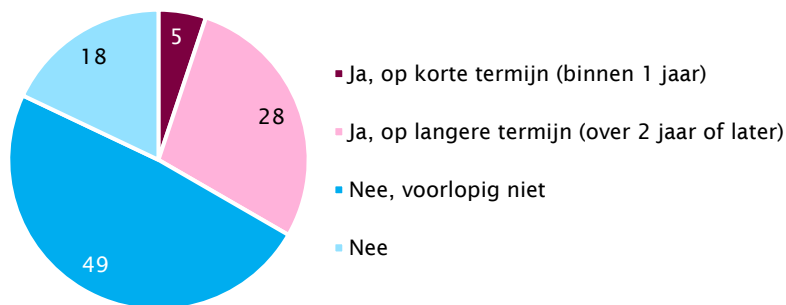

Ledental bedreiging voor een derde van de verenigingen

Hoewel de verenigingen in de gemeente Lelystad relatief goed scoren op het criterium leden, vormt voor een derde van de verenigingen de ontwikkeling van het ledenaantal een bedreiging voor de toekomst van de vereniging (33%, zie figuur 2.11). Daarmee maken in Lelystad procentueel minder verenigingen zich zorgen dan landelijk (38%). Verenigingen zien de ontwikkeling van het ledental met name als een bedreiging op de langere termijn (over twee of meer jaar). Slechts twee verenigingen maken zich zorgen over de ontwikkeling voor het komende jaar.

Twee op de vijf verenigingen (39%) zagen hun ledenaantal in de afgelopen twee jaar (sterk) dalen (figuur 2.12). Dit is vergelijkbaar met het landelijke percentage (40%). Bij een kwart van de verenigingen is het ledenaantal gestegen. Een ledenstijging kwam relatief vaak voor bij middelgrote verenigingen (46%) en bij buitensportverenigingen (32%). Het totale aantal aanmeldingen van nieuwe leden lag in de gemeente Lelystad hoger dan het aantal afmeldingen (niet in figuur).

Figuur 2.11 Ontwikkeling ledenaantal als bedreiging voor de toekomst van de organisatie (% verenigingen, n=39)

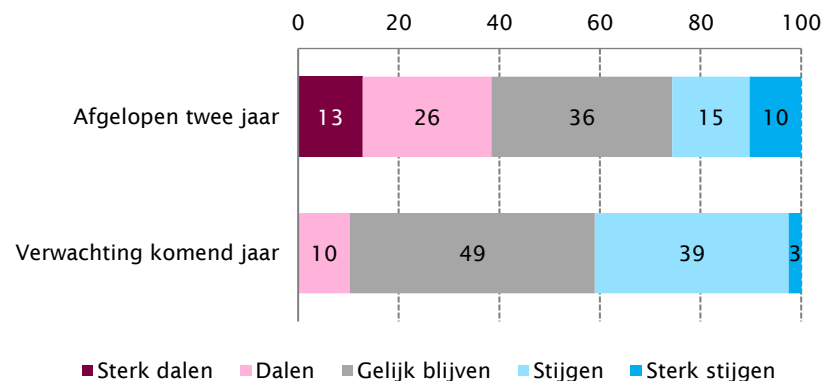

De helft van de verenigingen verwacht komend jaar geen veranderingen in het ledenaantal (49%, zie figuur 2.12). Een op de tien verwacht een daling (10%) en 42 procent een (sterke) stijging van het aantal leden. Deze verwachtingen zijn optimistisch in vergelijking met de landelijke cijfers (17% stijging).

Beperkte strategische inzet voor gewenste ledengroei

Bijna alle ondervraagde verenigingen in de gemeente Lelystad (92%, niet in figuur) geven aan voor 2023 een groeiambitie te hebben. Vier op de tien verenigingen (44%) willen die ambitie realiseren door nieuwe leden te werven; 18 procent van de verenigingen focust daarvoor op het behoud van leden. Vier op de tien verenigingen (39%) willen wel groeien, maar hanteren hiervoor geen speciale strategie.

Figuur 2.12 Ledenontwikkeling in de afgelopen twee jaar en de verwachting voor het komende jaar (% verenigingen, n=39)

2.5 Kader

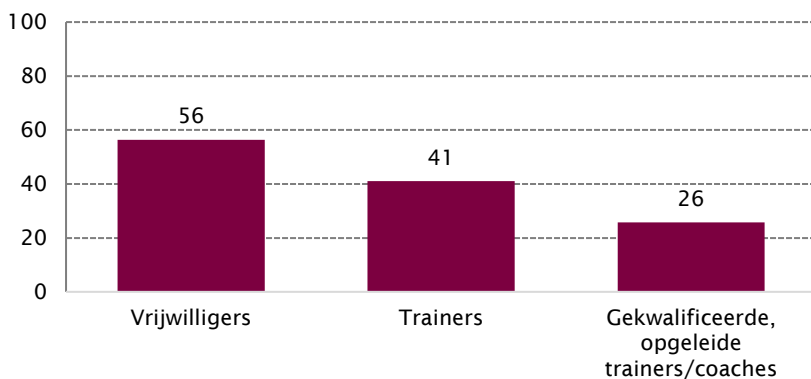
Bijna de helft van de verenigingen heeft gebrek aan vrijwilligers

Drie op de tien ondervraagde verenigingen beschikken over betaalde medewerkers. Gemiddeld geven de verenigingen in de gemeente Lelystad aan over 25 vrijwilligers te beschikken. Ruim de helft van de verenigingen (56%) geeft aan over voldoende vrijwilligers te beschikken (figuur 2.14). Dit is minder dan landelijk (85%). Een derde van de verenigingen geeft aan over voldoende vrijwilligers te beschikken, maar ook nog op zoek te zijn naar nieuwe vrijwilligers (niet in figuur).

Twee vijfde van de verenigingen beschikt over voldoende trainers (instructeurs, docenten, leraren) (figuur 2.14). Landelijk geldt dit voor 58 procent van de verenigingen. Daarnaast geeft een kwart van de verenigingen met trainers aan over voldoende gekwalificeerde trainers te beschikken (26%, figuur 2.14). Dit is lager dan de landelijk (44%).

Met name teamsportverenigingen zijn op zoek naar vrijwilligers en gekwalificeerde trainers (respectievelijk 69% en 82%).

Figuur 2.14 Verenigingen met voldoende vrijwilligers, trainers (n=39) en/of gekwalificeerde trainers (n=35) (% verenigingen)

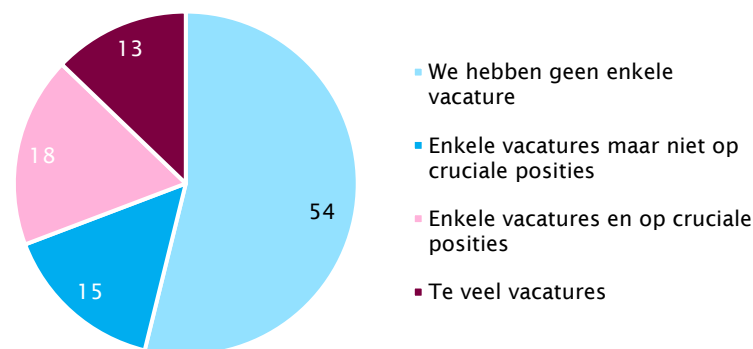
Ruim helft verenigingen heeft geen vacatures openstaan

Vier op de tien verenigingen hebben aan vacatures voor betaalde medewerkers en vrijwilligers; twee op de vijf hebben vacatures op cruciale posities (18%, figuur 2.15). Ruim de helft heeft geen vacature uitstaan (54%). Wanneer vacatures uitstaan, zijn deze meestal gericht op vrijwilligers. Vooral mensen voor de functie van trainer (71% van de verenigingen met vacatures), scheidsrechter of jury (71%) en voor het bestuur (53%) zijn gewild.

Meerderheid heeft geen actueel plan voor hun kader

10 procent van de verenigingen heeft voor werving en behoud van vrijwilligers een actueel plan op papier en voert dat uit (niet in figuur). Drie op de vijf verenigingen hebben op dit moment geen actueel plan. Een op de drie verenigingen (31%) heeft geen taakomschrijving voor de kaderfuncties. Twee vijfde heeft taakomschrijvingen voor vrijwel alle functies (41%). Dit zijn met name middelgrote verenigingen (62%), verenigingen met een eigen accommodatie (60%) en buitensportverenigingen (48%).

Figuur 2.15 Vacatures voor betaalde medewerkers en vrijwilligers (% verenigingen, n=39)

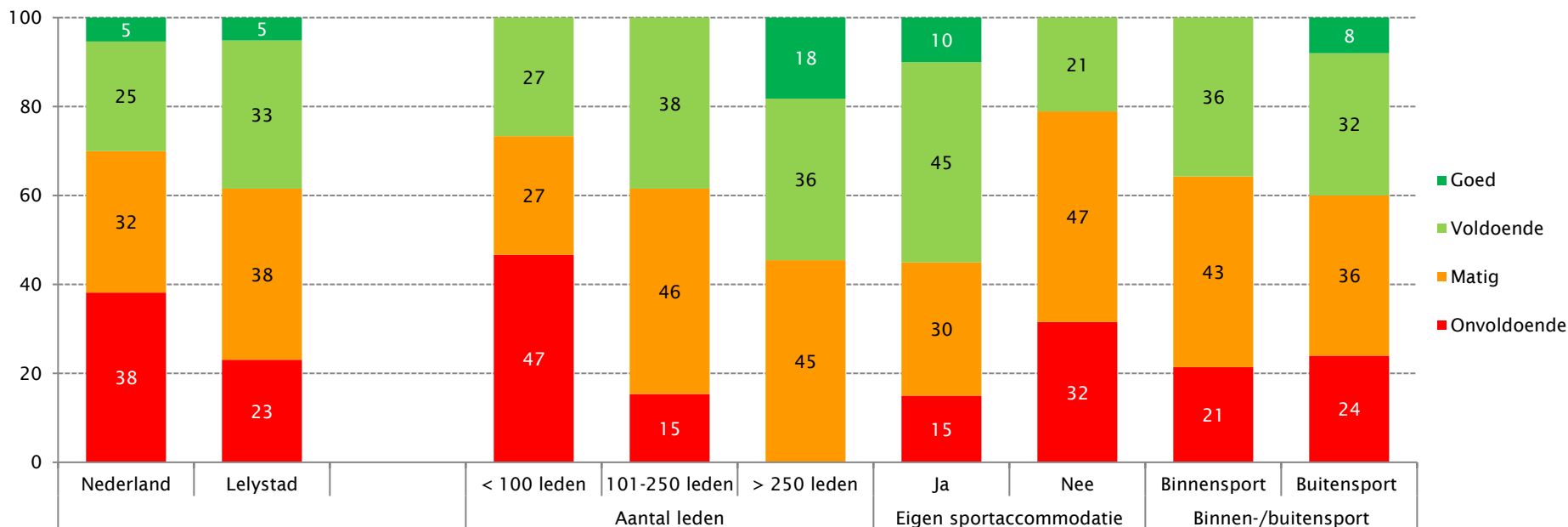

3. Maatschappelijke oriëntatie

Om meer inzicht te krijgen in de bredere maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen buiten het aanbieden van regulier sportaanbod, is de index maatschappelijke oriëntatie ontwikkeld. Deze index bestaat uit twee criteria: maatschappelijke activiteit en maatschappelijke intentie. Maatschappelijke activiteit staat voor de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen en maatschappelijke intentie staat voor de houding van verenigingen ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol. De score per criterium wordt ingedeeld in onvoldoende, matig, voldoende of goed. De scores van de twee criteria bepalen de mate van brede maatschappelijke oriëntatie van een vereniging. Zie bijlage 2 voor meer uitleg over de methode.

Maatschappelijke oriëntatie positief vergeleken met landelijke cijfers
 In Lelystad scoort 38 procent van de deelnemende verenigingen voldoende of goed op maatschappelijke oriëntatie. Dit is hoger dan landelijk (30%). Middelgrote en grote verenigingen en verenigingen die over een eigen accommodatie beschikken zijn het sterkst maatschappelijk georiënteerd. Ruim een vijfde van de verenigingen in Lelystad scoort onvoldoende op de index maatschappelijke oriëntatie (23%, figuur 3.1). Landelijk scoort ruim een derde van de sportverenigingen een onvoldoende (38%).

Figuur 3.1 Maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen (% verenigingen, n=39)

Een derde van de verenigingen maatschappelijk actief

Een derde van de verenigingen in de responsgroep (31%) blijkt, volgens de criteria, voldoende/goed maatschappelijk actief (figuur 3.2); landelijk is dit 36 procent. Een op de vier (26%) scoort onvoldoende op het criterium maatschappelijke activiteit; landelijk is dit 33 procent. Deze verenigingen zijn niet of nauwelijks actief in het uitvoeren van maatschappelijke activiteiten. Zich oriënteren op de maatschappij is voor verenigingen vaak lastiger dan hun eigen organisatie op peil houden.

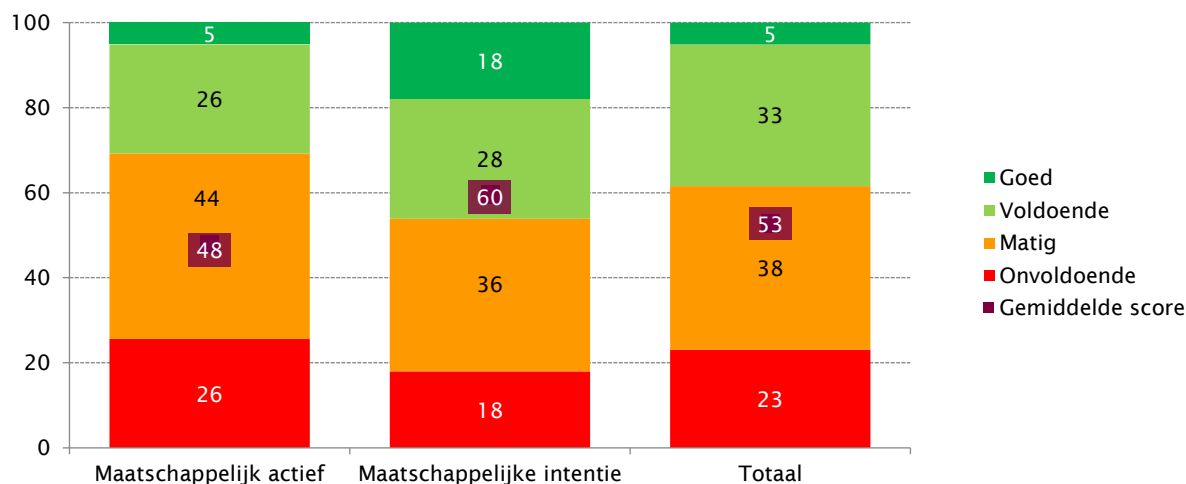
Twee vijfde van de verenigingen (44%) is matig maatschappelijk actief. Het is raadzaam zich (ook) op deze groep verenigingen te richten, omdat zij met een stimulans relatief gemakkelijk voldoende maatschappelijk actief kunnen worden. De maatschappelijke oriëntatie van deze verenigingen kan bijvoorbeeld worden vergroot door andere of kwetsbare doelgroepen te

betrekken en door sportactiviteiten en/of ander aanbod voor potentiële nieuwe leden te ontwikkelen.

Maatschappelijke activiteiten zullen naar verwachting stijgen

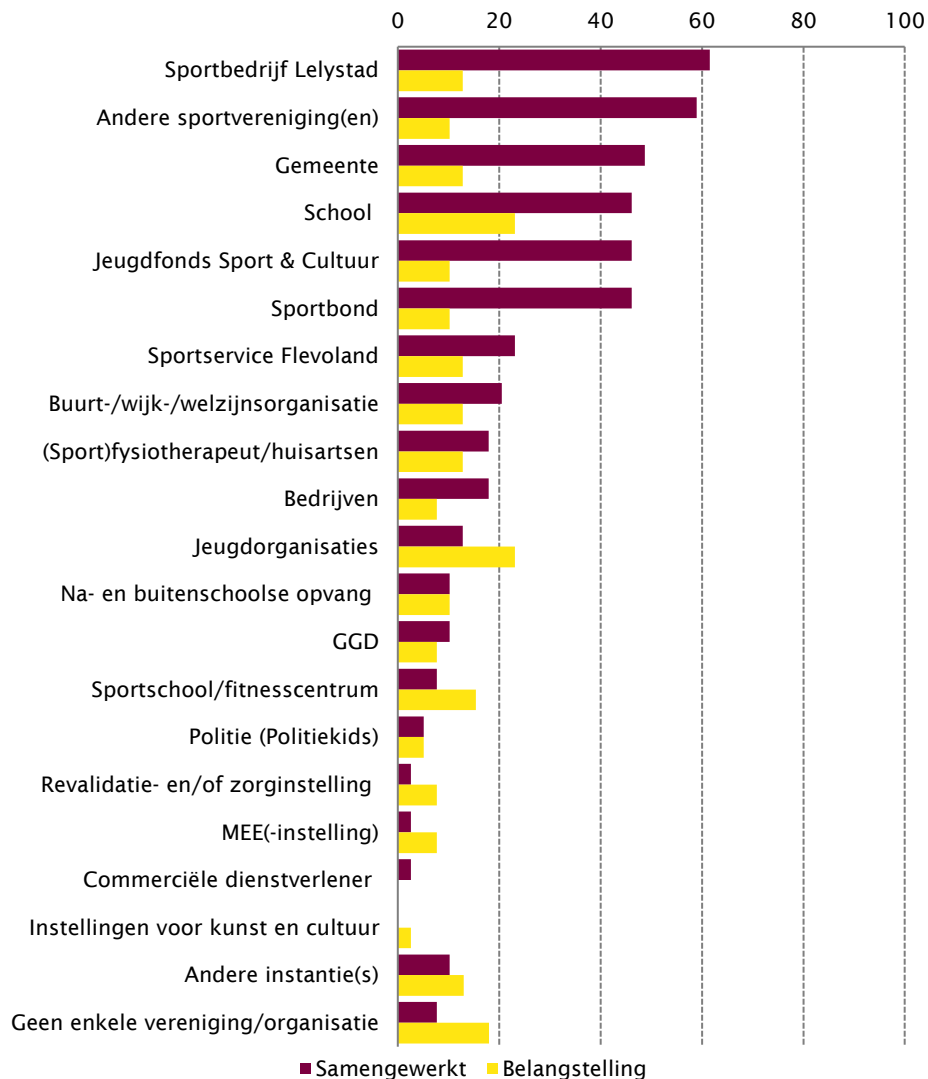
Bijna de helft van de verenigingen heeft plannen voor activiteiten of een positieve houding tegenover een bredere maatschappelijke oriëntatie voor hun vereniging (46%). Zij scoren voldoende tot goed op het criterium maatschappelijke intentie. De verenigingen in Lelystad scoren hoger op dit criterium dan landelijk gemiddeld (34% voldoende/goed). Verenigingen die wel maatschappelijke intenties hebben, maar nog niet actief zijn, kan hulp worden geboden om hun intenties om te zetten in daden, zodat het aantal verenigingen met een meer maatschappelijke oriëntatie toeneemt.

Figuur 3.2 Verdeling scores criteria maatschappelijke oriëntatie (% verenigingen, n=39)

3.1 Samenwerking

Figuur 3.3 Organisaties waar verenigingen het afgelopen jaar mee hebben samengewerkt en waar ze interesse in hebben om mee samen te werken (% verenigingen, meerdere antwoorden mogelijk, n=39)

Groot deel verenigingen werkt samen

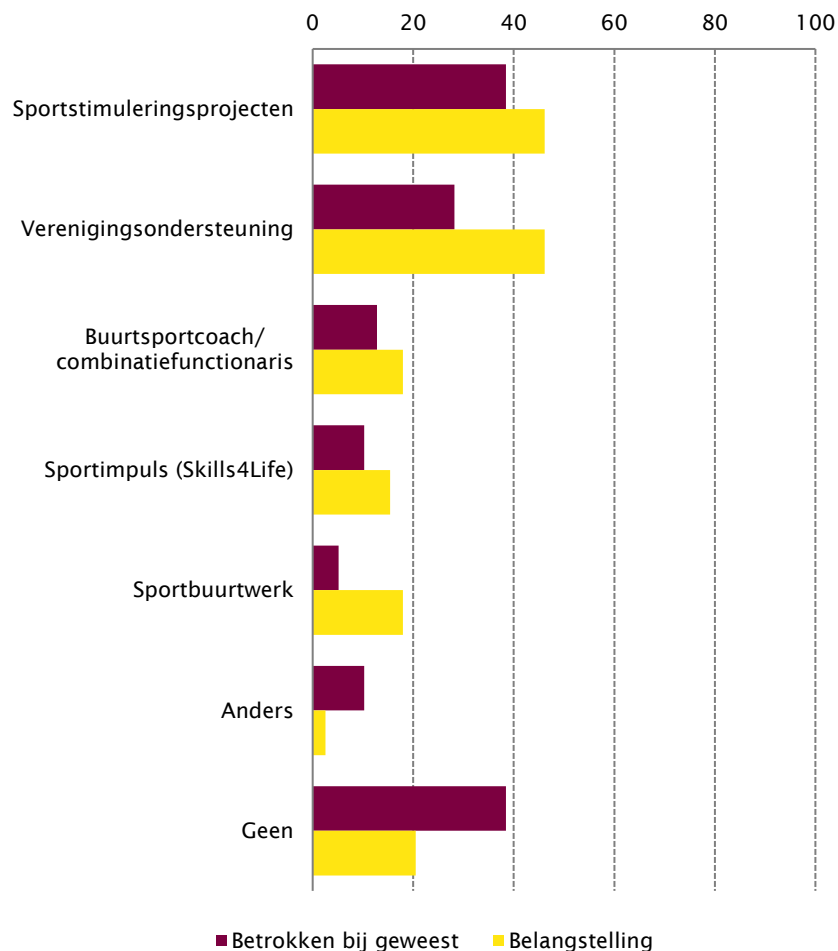
De meeste sportverenigingen (92%) in de gemeente Lelystad hebben het afgelopen jaar met één of meer organisaties samengewerkt (figuur 3.3). Verenigingen werken vooral samen met Sportbedrijf Lelystad (62%), andere sportverenigingen (59%), de gemeente (49%), scholen (46%), Jeugdfonds Sport & Cultuur (46%) en de sportbond (46%). Ook landelijk zijn andere sportverenigingen, de gemeente en onderwijs de belangrijkste samenwerkingspartners. Opvallend is de relatief grote mate waarin met Sportbedrijf Lelystad wordt samengewerkt.

De verenigingen in Lelystad zijn positief gestemd over hun samenwerkingspartners. Verenigingen willen de samenwerking met de betreffende organisaties meestal behouden en soms intensiveren. Van de 176 samenwerkingen is slechts in vier gevallen sprake van een voornemen deze stop te zetten.

Meeste interesse in samenwerking met school en jeugdorganisaties

Als een vereniging niet met een bepaalde organisatie samenwerkt, is gevraagd of zij daar in de toekomst mogelijk interesse in heeft. De meeste verenigingen blijken interesse te hebben om hun samenwerkingen te verbreden (82%, figuur 3.3). Opvallend is dat de grootste interesse bestaat om samen te werken met maatschappelijke partners die te maken hebben met jeugd, namelijk met scholen en jeugdorganisaties (beide 23% van de verenigingen die hier het afgelopen jaar niet mee hebben samengewerkt). Dit biedt mogelijkheden voor het verbreden van de maatschappelijke oriëntatie van sportverenigingen in de gemeente Lelystad.

Figuur 3.4 Projecten/functionarissen/activiteiten/regelingen waar verenigingen het afgelopen jaar bij betrokken waren (% verenigingen, meerdere antwoorden mogelijk, n=39)

Meerderheid betrokken bij projecten

De meerderheid van de sportverenigingen (62%) is het afgelopen jaar betrokken geweest bij sportprojecten/-functionarissen (figuur 3.4). Kleine verenigingen waren het minst vaak betrokken (40%, niet in figuur). Middelgrote verenigingen (54%), verenigingen waar een individuele sport beoefend wordt (63%) en buitensportverenigingen (44%) zijn het vaakst betrokken bij sportstimuleringsprojecten.

Acht op de tien verenigingen geven aan belangstelling te hebben om deel te nemen aan of betrokken te blijven bij een project of regeling (79%). Opvallend is de grote mate waarin interesse bestaat in sportstimulering en verenigingsondersteuning (beide 46%). Niet alleen de bereidheid van verenigingen om deel te nemen, maar ook het aanbod aan (sport)projecten binnen de gemeente speelt een rol. Hierbij is het zaak dat voldoende projecten worden geïnitieerd en georganiseerd die aansluiten bij de behoefte van verenigingen, en dat de mogelijkheid bestaat om bestaande projecten uit te breiden.

Weinig voorzieningen voor niet-leden

Een kwart van de verenigingen (23%, niet in figuur) biedt faciliteiten en voorzieningen aan voor niet-leden en andere organisaties. Zij bieden voornamelijk multifunctionele inzet van de sportruimte van de vereniging (15%), een kinderspeelplaats (8%) en een oefen- of repetitieruimte voor culturele organisaties (8%) aan. Een kwart van de verenigingen wil in de toekomst faciliteiten en voorzieningen aan anderen aanbieden (26%).

3.2 Aanbod

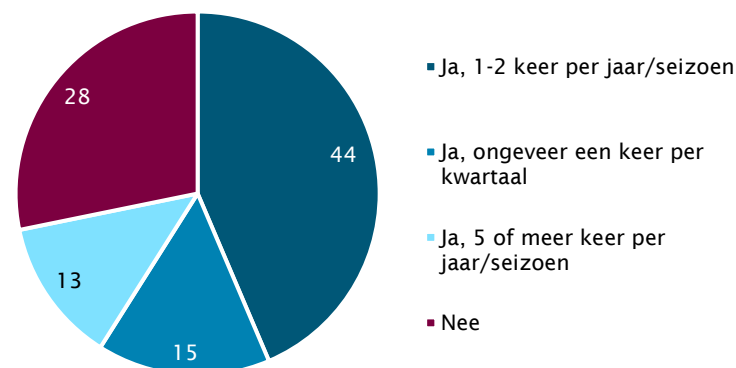
Veel aandacht voor aanbod voor niet-leden

Zeven op de tien verenigingen in de gemeente Lelystad organiseren in elk geval jaarlijks aanbod waarbij niet-leden welkom zijn (72%, figuur 3.5). Bij bijna de helft van de verenigingen blijft het aanbod beperkt tot één of twee keer per jaar/seizoen (44%). Een kwart houdt deze activiteiten met enige regelmaat (28%).

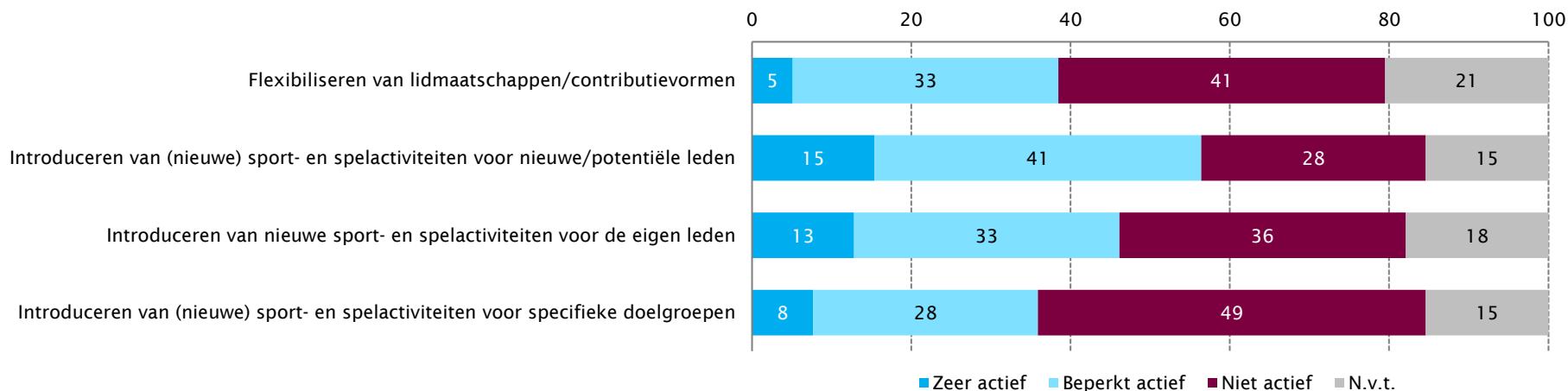
Weinig aandacht voor specifieke doelgroepen

Ongeveer de helft van de verenigingen in de gemeente Lelystad vernieuwt het aanbod om nieuwe leden te werven (56%, figuur 3.6) en/of introduceert nieuw aanbod voor de eigen leden (46%). Ook flexibiliseren twee op de vijf verenigingen in Lelystad (38%) de lidmaatschappen. Een op de drie verenigingen zet zich in voor het ontwikkelen van activiteiten voor specifieke doelgroepen (36%). Dit percentage is iets lager dan landelijk (43%).

Figuur 3.5 Organiseren van (sport)activiteiten waarbij deelname openstond voor niet-leden (% verenigingen, n=39)

Figuur 3.6 Aanbieden van activiteiten voor leden, vrijwilligers of bezoekers (% verenigingen, n=39)

3.3 Maatschappelijke betrokkenheid

Meeste activiteiten rondom normen, waarden en veiligheid

De meeste verenigingen in de responsgroep (92%) onderschrijven dat sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben (niet in figuur). Dit is meer dan landelijk (78%). Ondanks dat de verenigingen in Lelystad een sterke maatschappelijke functie voelen, zijn zij beperkt actief op het gebied van maatschappelijke thema's (figuur 3.7). Wel zijn deze thema's vaak een aandachtspunt op de korte of lange termijn. Mogelijk kunnen verenigingen gestimuleerd worden deze aandachtspunten om te zetten in activiteiten.

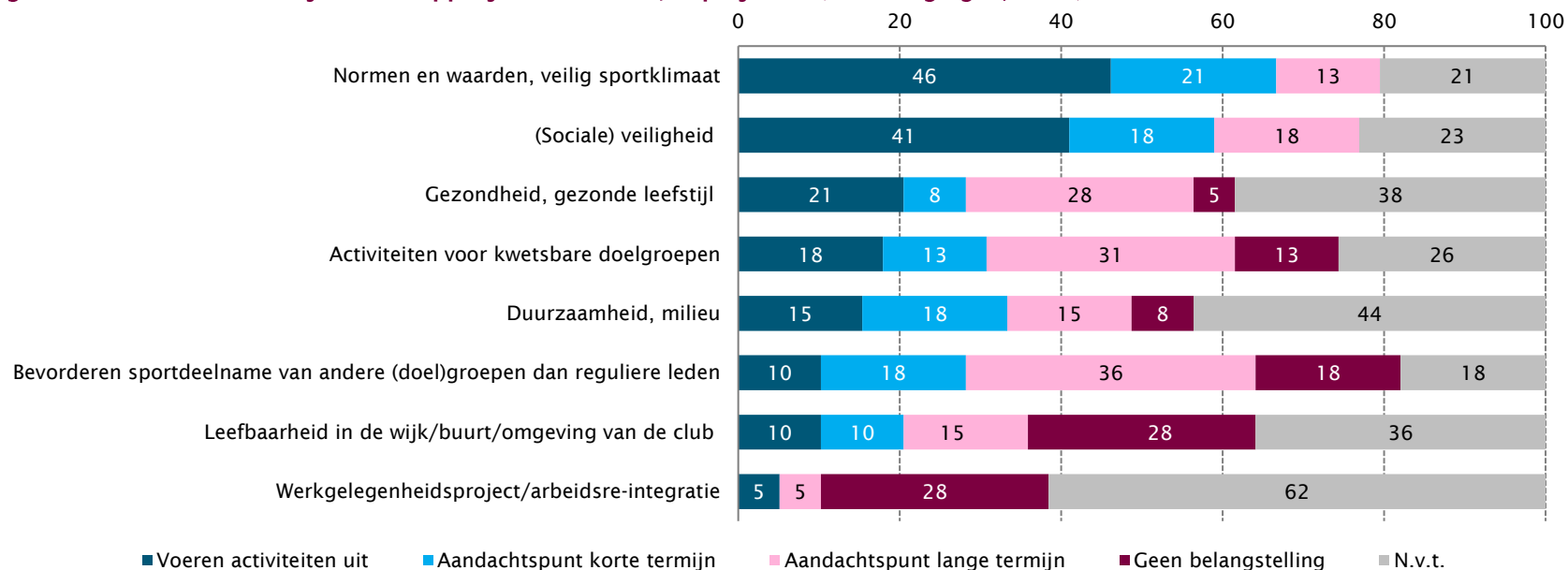
De meeste maatschappelijke activiteiten zijn gericht op normen en waarden, veilig sportklimaat (46%) en de (sociale) veiligheid op en rond de vereniging (41%). Dit is meer dan landelijk (beide 30%). Een vijfde houdt zich bezig met gezondheid en gezonde leefstijl (21%).

In toekomst meer aandacht voor bevorderen sportdeelname van andere (doel)groepen

Aandacht voor het organiseren van activiteiten voor kwetsbare doelgroepen (18%), bijvoorbeeld voor ouderen, is er in de gemeente Lelystad beperkt. Ook is er weinig aandacht voor duurzaamheid en milieu (15%), voor het bevorderen van sportdeelname bij andere (doel)groepen dan reguliere leden (10%) en voor projecten ter verbetering van de leefbaarheid in de wijk (10%). Wel zien redelijk wat verenigingen deze punten als aandachtspunten voor de korte of lange termijn, met name het bevorderen van de sportdeelname van niet-leden en kwetsbare groepen.

Werkgelegenheidsprojecten en arbeidsre-integratie worden weinig uitgevoerd (5%) en hiervoor is ook weinig belangstelling op zowel korte als lange termijn (respectievelijk 0% en 5%).

Figuur 3.7 Betrokkenheid bij maatschappelijke thema's en/of projecten (% verenigingen, n=39)

4. Vitaliteit

Door organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie te combineren wordt in beeld gebracht hoe vitaal verenigingen zijn. Een vitale vereniging is een organisatiekrachtige vereniging die maatschappelijk georiënteerd is. De matrix die wordt gevormd, kan een hulpmiddel zijn voor segmentatie van verenigingen en maatwerk bieden bij ondersteuning. Met de vitaliteitsindex zijn globaal vier soorten verenigingen te onderscheiden: de zogeheten kwetsbare verenigingen, maatschappelijke verenigingen, krachtige verenigingen en vitale verenigingen.

Situatie binnensportverenigingen zonder accommodatie meest zorgelijk

Een kwart van de verenigingen in de gemeente Lelystad (24%) kan worden beschouwd als vitale vereniging (figuur 4.1) en scoort 'goed' of 'voldoende' op beide indexen. Deze verenigingen zijn krachtig in hun organisatie en zijn maatschappelijk georiënteerd. Landelijk kan een vijfde van de verenigingen (20%) als vitale vereniging worden beschouwd.

31 procent (n=12) van de verenigingen scoort op zowel organisatiekracht als maatschappelijke oriëntatie onder de maat: dit zijn kwetsbare verenigingen. Dit zijn overwegend binnensportverenigingen, verenigingen zonder eigen accommodatie en teamsportverenigingen.

Een derde van de verenigingen behoort tot het segment krachtige verenigingen (31%). Deze verenigingen hebben voldoende organisatiekracht, maar zijn (nog) nauwelijks maatschappelijk georiënteerd. Deze verenigingen kunnen vitale verenigingen worden. Kleine en middelgrote verenigingen zijn vaker krachtig dan grote verenigingen. Wanneer de organisatie goed is georganiseerd en sterk is, hebben de verenigingen mogelijkheden om buiten de vereniging te kijken.

15 procent van de verenigingen is te benoemen als een maatschappelijke vereniging: een vereniging die een maatschappelijke oriëntatie heeft, maar onvoldoende organisatiekracht. Ook deze verenigingen hebben kansen om vitale verenigingen te worden, door de organisatiekracht te versterken.

Figuur 4.1 Matrix vitaliteit sportverenigingen (% verenigingen, n=39)

		Organisatiekracht			
		Onvoldoende	Matig	Voldoende	Goed
Maatschappelijke oriëntatie	Onvoldoende	3	3	18	0
	Matig	5	21	10	3
	Voldoende	5	10	13	5
	Goed	0	0	3	3

5. Conclusies

Organisatiekracht

Iets meer dan de helft van de verenigingen in de responsgroep is voldoende tot goed in staat hun sportaanbod te organiseren (54%). De overige verenigingen slagen daarin matig of onvoldoende (46%). Dit geldt met name voor binnensportverenigingen, grote verenigingen, kleine verenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie (respectievelijk 57%, 56%, 53% en 53% matig/onvoldoende).

De verenigingen scoren het laagst op het criterium kader (56% onvoldoende tot matig). Verenigingen geven met name aan over te weinig vrijwilligers en (gekwalficeerde) trainers te beschikken. Ongeveer drie op de tien verenigingen in Lelystad scoren onvoldoende op de criteria financiën, accommodatie en beleid (respectievelijk 28%, 31% en 33%). Ruim twee op de vijf (44%) hebben (zonder reserveringen aan te spreken) geen of slechts enigszins ruimte binnen hun begroting voor onverwachte uitgaven.

Wat betreft de accommodatie is de beschikbaarheid het grootste knelpunt. De helft van de verenigingen (51%) in Lelystad kan, conform de behoefte, op elk gewenst moment over de accommodatie beschikken. Als het gaat om beleid blijkt slechts de helft van de verenigingen planmatig te werken. Komend jaar willen verenigingen vooral inzetten op behoud en werving van leden (72%) en vrijwilligers (44%).

Maatschappelijke oriëntatie

Verenigingen in de gemeente Lelystad zijn meer maatschappelijk georiënteerd dan landelijk. Twee op de vijf verenigingen scoren voldoende of goed op maatschappelijke oriëntatie. Zo organiseren zeven op de tien verenigingen in elk geval jaarlijks aanbod waarbij niet-leden ook welkom zijn (72%).

De gemiddelde score op maatschappelijke intentie is iets hoger dan die op maatschappelijke activiteit. Dit wordt veroorzaakt doordat meer verenigingen 'goed' scoren op maatschappelijke intentie dan op maatschappelijke activiteit.

Aangezien er veel animo is voor sportstimuleringsprojecten, biedt dit kansen om de maatschappelijke intentie van verenigingen om te zetten in maatschappelijke activiteit. Dit zou ook een mooie stimulans zijn om de sportdeelname in de gemeente Lelystad te vergroten.

Vitaliteit

Een kwart van de verenigingen in de gemeente Lelystad kan worden beschouwd als vitale vereniging (24%). 31 procent van de verenigingen scoort op zowel organisatiekracht als maatschappelijke oriëntatie onder de maat: dit zijn kwetsbare verenigingen. Het gaat daarbij overwegend om binnensportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie.

6. Aanbevelingen

Vergroot kansen

Een op de drie verenigingen een kwetsbare vereniging te zijn. Om de vitaliteit van deze verenigingen te vergroten, is het belangrijk met deze clubs het gesprek aan te gaan over de specifieke problemen (organisatiekracht en maatschappelijke oriëntatie) en over de mogelijkheden/actieplannen om hun vitaliteit te vergroten (met name organisatiekracht).

Aangezien twee vijfde van zowel de binnensportverenigingen als de verenigingen zonder accommodatie kwetsbaar is, is het aan te bevelen specifiek aandacht te besteden aan de ondersteuningsbehoefte van deze verenigingen. (Extra) inzet van een verenigingsondersteuner en/of buurt sportcoach kan bij deze verenigingen wenselijk zijn.

Vergroot organisatiekracht

Een derde van de verenigingen scoort onvoldoende op beleid, kader, financiën en accommodatie. De score is vooral op het criterium kader opvallend laag: hierop scoort bijna de helft van de verenigingen matig of onvoldoende en maar een op de vijf goed.

Het is belangrijk de kwetsbare verenigingen te ondersteunen bij het vinden en behouden van trainers en vrijwilligers. Sportbedrijf Lelystad en verenigingsondersteuners kunnen hier een belangrijke rol in spelen. Dit zijn partners waar verenigingen het vaakst mee samenwerken of belangstelling voor hebben. Deze partners kunnen ook bijdragen aan de ontwikkeling van beleid bij de verenigingen. Dit maakt het makkelijker gericht te werken aan het behalen van speerpunten, zoals ledenwerving.

Verder is het in de gemeente Lelystad belangrijk voldoende sportaccommodaties beschikbaar te stellen. Op dit moment kan slechts de helft van de verenigingen conform behoefte over een accommodatie

beschikken. Vooral binnensportverenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie maken zich zorgen over de beschikbaarheid van de accommodaties. De kans is groot dat er nog meer vraag naar (binnen)sportaccommodaties ontstaat, omdat verenigingen vooral op ledenwerving en -behoud inzetten. De gemeente Lelystad heeft uitbreiding van het accommodatiebestand als doel opgenomen in de 'Sport- en beweegvisie Lelystad'. Met het behalen van dit doel zal de organisatiekracht van verenigingen groter worden.

Verder is het belangrijk de financiële positie van verenigingen in het oog te houden. Hoewel twee derde deze als (zeer) gezond omschrijft, hebben niet al deze verenigingen voldoende buffer om onverwachte uitgaven te financieren. Enkele verenigingen omschrijven hun financiële positie als minder gezond en/of hebben een negatief resultaat op de jaarrekening. Deze verenigingen hebben mogelijk ondersteuning nodig.

Verbreed maatschappelijke oriëntatie

Om de vitaliteit van sportverenigingen te verbeteren, is het belangrijk ondersteuning te bieden bij het verbeteren van hun maatschappelijke oriëntatie. Het Sport- en Vitaliteitsakkoord van Lelystad kan hier mogelijkheden voor bieden. Vier op de vijf verenigingen in Lelystad hebben interesse in het verbreden van hun samenwerkingen. Daarnaast heeft bijna de helft belangstelling voor sportstimuleringsprojecten. Door hierop in te spelen en daarbij de aandacht te richten op verschillende doelgroepen kan de sportdeelname in de gemeente worden gestimuleerd.

Verder werkt een groot deel van de verenigingen samen met andere sportverenigingen. Het is goed deze samenwerkingen te behouden en/of te versterken, omdat deze het mogelijk maken gezamenlijk activiteiten te organiseren. Daarnaast kunnen de verenigingen dankzij de samenwerkingen met andere verenigingen samen de accommodatie, kosten en inkomsten benutten en kunnen ze vrijwilligers delen.

Bijlage 1 Responsoverzicht

Tabel B1.1 Responsanalyse sportverenigingen naar grootte vereniging

	Populatie*		Responsgroep*	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
T/m 100 leden	79	75	20	51
101 t/m 250 leden	18	17	13	33
Meer dan 250 leden	8	8	6	15
Onbekend	1	1	-	-
Totaal	106	100	39	100

*Op basis van gegevens van de gemeente Lelystad.

Tabel B1.2 Responsanalyse sportverenigingen naar type sport

	Populatie*		Responsgroep*	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Binnensport	53	50	18	46
Buitensport	48	45	20	51
Onbekend	5	5	1	3
Totaal	106	100	39	100

*Op basis van gegevens van de gemeente Lelystad.

Tabel B1.3 Responsanalyse sportverenigingen naar accommodatie

	Responsgroep	
	Aantal	Percentage
Eigen accommodatie	20	51
Geen eigen accommodatie	19	49
Totaal	39	100

Berekening score organisatiekracht

Organisatiekracht bestaat uit vijf criteria: beleid, leden, kader, accommodatie en financiën. Elk criterium van organisatiekracht bestaat uit vragen van de verenigingsmonitor waarop door verenigingen wordt gescoord. De verenigingen kunnen op elk criterium maximaal 100 punten behalen. Een vereniging scoort onvoldoende wanneer deze minder dan 40 procent van de punten voor een criterium haalt. Een score 'matig' staat voor 40 tot en met 59 procent van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 tot en met 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

De totaalscores van alle vijf de criteria bepalen de totaalscore voor organisatiekracht, waardoor verenigingen op deze totaalscore maximaal 500 punten kunnen behalen. Deze totaalscore wordt vervolgens opnieuw ingedeeld in onvoldoende, matig, voldoende en goed, volgens de hierboven genoemde indeling.

Berekening score maatschappelijke oriëntatie

De maatschappelijke oriëntatie bestaat uit twee criteria: maatschappelijke intentie en maatschappelijke activiteit. Maatschappelijke activiteit staat voor de mate waarin verenigingen actief een maatschappelijke rol vervullen: wat ondernemen en organiseren verenigingen in het kader van een bredere maatschappelijke oriëntatie? Maatschappelijke intentie staat voor de houding van verenigingen ten opzichte van een actieve bredere maatschappelijke rol: zijn verenigingen van plan een bredere maatschappelijke oriëntatie op zich te nemen?

Verenigingen kunnen op het criterium maatschappelijke activiteit maximaal 100 punten en op het criterium maatschappelijke intentie maximaal 70

punten behalen. Een onvoldoende scoren verenigingen als ze minder dan 40 procent van de punten voor een criterium halen. Een score 'matig' staat voor 40 tot en met 59 procent van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 tot en met 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

De scores op de beide criteria bepalen de uiteindelijke totaalscore op de index maatschappelijke oriëntatie. Dit betekent dat verenigingen maximaal 170 punten kunnen behalen. Deze totaalscore wordt vervolgens ingedeeld in dezelfde indeling van onvoldoende, matig, voldoende en goed.

Toelichting totaalscores

De totaalscores voor zowel organisatiekracht als maatschappelijke oriëntatie zijn een optelsom van de onderliggende criteria. Dit betekent dat een vereniging die een onvoldoende op de totale organisatiekracht haalt, niet per definitie op elk criterium een onvoldoende heeft behaald. Een vereniging kan drie keer een onvoldoende, één keer een voldoende en één keer een goed hebben gescoord.

Gemiddelde scores

De gemiddelde score staat voor het gemiddelde aandeel van het maximaal te behalen aantal punten. De gemiddelde score kan worden vergeleken met het geven van een cijfer: een gemiddelde score van 7,5 betekent dat verenigingen gemiddeld een cijfer van 7,5 scoren op dat criterium en daarmee een voldoende behalen (> 8 is een 'goed'). De gemiddelde score kan aanvullend werken bij de interpretatie van de scores.

www.mulierinstituut.nl

@mulierinstituut

(030) 721 02 20

The logo for Mulier Instituut, featuring a stylized yellow swoosh above the text "mulier instituut" in a bold, lowercase, sans-serif font.